

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФУНКЦІЙ АНАЛІЗУ І УПРАВЛІННЯ В ЕФЕКТИВНІЙ МОДЕЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Герасименко Ю.С., аспірант,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва*

Теоретико-практичний розгляд нових можливостей і моделей управління бінарною системою „витрати-прибуток” на базі поглибленого аналізу статистичних даних регіонального комплексу АПК

Theoretical-practical consideration of new possibilities and case the binary system of „raskbody-pribyl” frames on the base of deep analysis of statistical data of regional complex АПК

Постановка проблеми. Не тільки в практиці, а здебільшого і в наукових розробках методи і результати аналітичних досліджень не знаходять свого місця в програмах і механізмах управління. Цей негатив, доповнюючи і без того скрутне кризове становище господарюючих суб'єктів, вносить ще більший розбаланс в їх діяльність і призводить до мультиплікативного ефекту втрати фінансової стійкості не одного об'єкта, а цілих систем.

Така тенденція спостерігається протягом значного часу в сільськогосподарському виробництві, зокрема, в Харківському регіоні, де згідно наших досліджень з 219 господарств тільки по молочному виробництву – 144 є збитковими.

Вважаючи сільськогосподарську галузь однією із пріоритетних в економіці України не тільки в минулому періоді, а і на дальню перспективу, формуючи точки росту і конкретні переваги країни, ми усвідомлюємо, що в розвиток цієї галузі повинні бути включені системні і постійні зусилля всього управлінського та фінансового арсеналу новітніх інструментів для досягнення високого рівня її організації і виведення галузі на передові світові рубежі нормативів ефективної роботи. В такому плані постановка питання взаємозв'язку функцій аналізу і механізму управління, є на наш погляд, своєчасною і актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова спільнота приділяє велику увагу завданням підйому в Україні сільськогосподарського виробництва і включення його в світові економічні процеси на рівні лідерів цього сектору економіки. Про це свідчать праці відомих вітчизняних вчених Амбросова В. Я. [1], Андрійчука В.Г., Боровика О.Г., Гайдуцького П.І., Дем'яненка М. Я., Жук В.М., Лукінова І. І., Осипова Ю.М., Саблука П.Г., Сук Л., Шияна В.Г., Юрчишина В.Г. Дослідженнями цих вчених та з урахуванням вкладу провідних науковців світової сільськогосподарської науки зроблено значний внесок у формування нової моделі сільгоспвиробництва.

Тим не менш, наш динамічний час створює нові умови в економічному просторі, що і вимагає нових досліджень, зокрема в сфері поєднання аналізу, синтезу і механізмів діяльності при побудові сучасних систем управління в секторі АПК.

Формування цілей статті. Метою статті є теоретико-практичний розгляд нових можливостей і моделей управління бінарною системою „витрати-прибуток” на базі поглибленого аналізу статистичних даних регіонального комплексу АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значні зміни, що за останні роки відбулися в економіці країни, створили практично нову ситуацію у всіх секторах економіки і докорінно змінили базові основи організації сільськогосподарського виробництва.

З'явилися інноваційні підходи і моделі до формування міжгосподарських виробничих і ринкових відносин, але суттєвий характер виробничого процесу залишився практично без змін, з тією лише різницею, що загальмувався процес оновлення технічної бази і агрокультури. В таких умовах в досягненні успіхів найбільші надії покладаються на організаційно-економічні фактори і це змушує науковців і самих виробників поглиблено вивчати ситуацію, тенденції, шукати свої ресурси. Апробувати нові шляхи ресурсів та енергозбереження, відпрацьовувати механізми управління витратами з найбільшим ефектом користі від них [2, 3].

В сучасній економіці коефіцієнт використання ресурсів, тобто витрат, не знайшов свого застосування в прямому вигляді, але увагу до себе він привертає з різних сторін, так як відповідні оцінки робляться в фінансовому аналізі. На врахуванні витрат побудована всі система планування та аналізу собівартості. Витратний підхід є складовою частиною інвестиційних розрахунків і ефекту

* Науковий керівник: канд. екон. наук, професор Горкавий В.К.

діяльності [4].

Для зміцнення економіки сільськогосподарських підприємств необхідно знайти напрями зниження собівартості продукції. Визначними чинниками зниження собівартості є економія засобів праці у виробничих процесах, енергозбереження, підвищення урожайності культур і продуктивності тваринництва. З іншого боку, ні техніка, ні агрохімія, ні технології не спроможні все це забезпечити „в автоматичному режимі”, так як вся діяльність (і виробнича, і комерційна) базується на добре організованих системах управління [5, 6]. Головними елементами цих систем є кадровий потенціал, адекватна часу і завданням організаційна структура, наукова база розрахунків і в цілому сучасна інформаційна система, методи управління (від планування, через організацію діяльності та контролю і до отримання прибутку на теренах ринкового простору). Раніш, коли вся ця схема була максимально зарегульована, успіх діяльності складався з двох частин: із зовнішнього адміністрування і з внутрішньогосподарського вміння. Зараз в умовах більшого рівня самостійності господарюючих суб'єктів результат їх діяльності значно більше залежить від їх знань, умінь, відповідальності і підприємницьких здібностей.

Це означає, що затримка успіху формується в рамках внутрішніх ресурсів і взаємодій. З наведених викладень виникає досить проста, але принципово нова модель організації діяльності сільськогосподарського підприємства, яку в символічному вираженні можна назвати модель „АСБ” (аналіз-синтез-баланс). В найбільш спрощеному вигляді ця модель подана на рис. 1.

З наведеної моделі слідує, що первинний блок аналізу охоплює зовнішню ситуацію (ринок, конкретні умови, впливові фактори) і внутрішні особливості (ресурси, фінансовий стан, якість системи управління). Оскільки в його основі лежить управлінський облік, то аналіз стосується і витрат, і виробничої бази.

Щоб запобігти ускладненню рисунка в двох блоках синтезу не виділені їх складові частини, а саме:

— в блоці структурно-функціональному: реструктуризація, кластерні моделі, навчання кадрів, інформатизація;

— в блоці виробничо-комерційному: цінова політика, розподіл прибутку, техніка, агро технології.

В графічну схему концептуальної моделі також не включені резерви, що мають бути використані в стратегічних програмах.

Результати аналізу використовуються для синтезу (інтеграції, проектування, перебудови) двох сторін самого підприємства – системи управління (нова інформаційна система, оновлена структура, підготовлені кадри, формування кластерних відносин); система виробничо-комерційна (техніка, технології, цінова політика, розподіл прибутку).

Рис. 1. Концептуальна модель організації діяльності сільськогосподарських підприємств – АСБ

До деякої міри, об'єднання (синтез) виробничого блоку з комерційним є нелогічним, бо дві перші задачі (цінова політика та розподіл прибутку) завжди були у „верхній ланці” системи управління. Але в такому не перегрупуванні функцій ми вбачаємо суттєвий стимулюючий і управлінський фактор – не можна відривати виробника від результатів його роботи, а тим більш від розпорядження ним. Цей принцип ще не відпрацьований на об'єктах сільського господарства, але, впевнені, що від буде ефективним. Стратегічна ж лінія економічного зростання безумовно залишиться за керівною ланкою господарства в цілому.

Роль балансових механізмів, задача яких є „утримання системи” в заданих параметрах фінансової стійкості, технічного стану, ринкових коливань, відхилень в „екстремальних” умовах та інших ситуаціях мають виконувати оптимізаційні механізми (розуміючи під цим не оптимальні значення показників, а підтримку змін на краще), інвестиційна політика, поведінка на ринку. На моделі не відмічені ще деякі важливі сторони балансового механізму (кредитна політика, договірні умови, реструктуризаційні фінансові заходи). В цілому фінансовий механізм також реагує в залежності від аналітичної інформації, а працює використовуючи комбінаторні заміни, резерви, зміну раніш намічених показників та інше. Все це вноситься в практику коригуючими рішеннями в залежності від завдань стратегії і впливу ситуації.

Висновки. Реальна практика діяльності сільськогосподарських підприємств свідчить про значні недоліки в їх роботі, що позначається на їх фінансовому стані, збитковості, технічній відсталості. Тому актуальним завданням науки, практики та керуючих органів є пошук сучасних моделей зміни ситуації в цій сфері на краще.

Наукова пропозиція, що витікає з проведеного дослідження, зводиться до теоретико-практичного обґрунтування нової моделі поєднання функцій аналізу, синтезу і балансу в

організаційному механізмі управління об'єктами сільськогосподарського виробництва. Модель формує зв'язки між результатами аналізу, реструктуризацією системи та методів діяльності і балансовим механізмом внесення коректив.

В дослідженні показано, що управління витратами, ресурсозбереження та управління прибутком становлять єдину систему (ланцюговий блок), рішення якої інформаційно зав'язане на управлінський облік (фактичні характеристики витрат) та на статистичні дані (структурні пропорції та динаміка).

Не дивлячись на явні переваги у прийнятті поточних рішень по оптимізації господарських результатів у даній проблемі, належної уваги заслуговує і функція стратегічного інноваційного планування, так як в реальній ситуації цілком можна здійснити оцінку потенціалу системи (організації, підприємства) і коефіцієнтів корисного використання цього потенціалу, а самі рішення можуть забезпечити оптимальні та найбільш значимі характеристики (конкурентоспроможність, фінансову стабільність, інноваційність продукції, потенціал розвитку).

В сільськогосподарському виробництві ринкова ідеологія поступово укріплює позиції в своїй економічній основі. Але вона вкрай мінлива в координатах ситуативності, тому і самі механізми управління витратами, собівартістю, прибутком, фінансовою стійкістю повинні бути багатоваріантні і гнучкі, тобто орієнтовані на аналітичні оцінки, розрахунки, переоцінки, корективки. Таким умовам відповідають математичні методи і моделі експертного оцінювання, нейронні моделі, методи навчання, балансові розрахунки та інший інноваційний інструментарій. Звідси зрозуміло, що цей сектор економіки має великі потреби не тільки в фінансовій підтримці, а і в заходах підвищення господарчої культури.

Література.

1. Амбросов В.Я. та інші. Фінанси підприємств АПК: Навч.-метод. посіб. / В. Я. Амбросов, Г. І. Войчук, О. Г. Малій. – Х.: ХДТУСГ, 2000. – 151 с.
2. Бородин О. Про формування і облік, собівартості продукції за ринкових умов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. - № 3. – С. 32-42.
3. Сук П.А. Групування витрат виробництва в умовах ринку // Економіка АПК. – 2000. - № 1. – С. 53-57.
4. Коваленко О. В. Класифікація витрат ресурсів як основа оцінювання собівартості продукції // Економіка АПК. – 2004. - № 4. – С. 90-95.
5. Мещеряков В. Є., Пивовар В. Я. Стан виробництва зерна та шляхи зниження його собівартості // Вісник харк. нац. агр. ун-ту. – 2006. – № 2. – С. 178-182.
6. Мещеряков В. Є. Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції // Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління: Тези доповідей., Харків, 4-10 листопада, 2000. – Х., 2000. – С. 83-84.